Grzegorz Krajewski, Małgorzata Pasieka
Uniwersytet Wrocławski
Wrocław

Stacjonarny tandem językowy – teoria i praktyka Na przykładzie polsko-niemieckim

Wprowadzenie

Historia nauczania tandemowego we Francji i w Niemczech Upowszechnienie się nauczania tandemowego

Historia nauczania w tandemie rozpoczęła się na początku lat sześćdziesiątych[1], które zapoczątkowały dynamiczny rozwój współpracy niemiecko-francuskiej w zakresie wykraczającym poza propagandowe komunikaty. Przybrała ona między innymi formę spotkań młodzieży, na których jednym z najważniejszych elementów był język i aktywizacja językowa. Należało zatem – prócz kontekstu politycznego – umieścić tandem w sytuacji interkulturowej zderzenia, które aby mogło stać się owocnym, wymagało od uczestników przyjęcia odpowiedniej postawy. Zasadzała się ona na dwóch wartościach: zrozumieniu innego i chęci współpracy z nim.

---

[1] Jako pierwszą datę wymienia się rok 1963. Patrz: M. Pelz: *Die 5. Internationalen Tandem-Tage in Freiburg i. Br.* In: *Tandem in der Lehrerbildung, Tandem und Grenzüberschreitende Projekte. Dokumentation der 5. Internationalen Tandem-Tage 1994 in Freiburg i. Br.* Frankfurt am Main 1994, s. 5.

Na ten temat por. H.-E. Herfurth: *Ein Überblick über Verbreitung, Organisation und Konzeptionen des Sprachenlernens in binationalen Kontexten.* „Info DaF" 1994, H. 21, s. 45 i nast.

Głównym sponsorem pierwszych tandemów była organizacja Deutsch-Französisches Jugendwerk, na której zlecenie organizowano kursy, gromadzono materiały i pracowano nad udoskonaleniem samej idei. W tym samym czasie idea tandemu rozwijała się w kontekście spotkań niemiecko-tureckich, niemiecko-hiszpańskich i niemiecko-greckich. Stopniowo idea tandemu objęła również instytucje naukowe (np. współpraca uniwersytetów z Bochum i Oviedo czy też Moguncji i Dijon).

Terminu „tandem" na oznaczenie specyficznej formy uczenia się języka użyto dopiero w 1971 roku[2]. W latach osiemdziesiątych rozpoczęła się refleksja metodyczna nad nauczaniem w tandemie, przede wszystkim w obszarze niemieckojęzycznym. Przybrała ona nawet formę stałych konferencji (*Internationale Tandem-Tage*)[3].

Lata dziewięćdziesiąte to szybki rozwój różnorodnych form tandemu. W tym okresie idea ta została przeniesiona między innymi do Wielkiej Brytanii[4] i do Polski[5]. Tu rozwijała się przede wszystkim w kontekście współpracy polsko-niemieckiej, pod patronatem dwóch organizacji: Polsko-Niemieckiej Wymiany Młodzieży (*Deutsch-Polnisches Jugendwerk*) oraz stowarzyszenia GFPS (Polsko-Niemieckie Towarzystwo Naukowo-Kulturalne i *Gemeinschaft für studentischen Austausch in Mittel- und Osteuropa*), we współpracy ze Szkołą Języka Polskiego i Kultury Uniwersytetu Wrocławskiego. Dzięki wsparciu tych instytucji możliwe stało się nie tylko przeprowadzenie kilkunastu kursów tego typu, ale również wykształcenie grupy lektorów. Podjęte działania zaowocowały wydaniem zeszytu z przykładami zadań tandemowych[6] i zorganizowaniem warsztatów metodycznych dla organizatorów wymiany polsko-niemieckiej (Morawa 1998, Mikuszewo 1999).

Rozwój idei tandemu ma z pewnością swoje źródła w umacniającej się koncepcji zjednoczonej Europy, zachowującej jednak wielokulturowy charakter. Nacisk kładzie się przede wszystkim na naturalną akwi-

---

[2] Por. J. Wolff: *Ein kurzer Einblick in die Tandem Geschichte*. In: *Tandem e. V.: Sprachen lernen im interkulturellen Austausch. Dokumentation der 2. europäischen Tandem Tage 1990*. Berlin–Frankfurt 1991, s. 7.

[3] Pierwsze tego typu spotkanie odbyło się w 1989 roku.

[4] Por. R. Pilkington: *The Face to Face Tandem Learning Module: A Case Study*. 1999. www.uclan.ac.uk/facs/class/languages/translang/tandem.htm

[5] Por. B. Krzeszewska-Zmyslony: *Tandem – koncepcja wzajemnego uczenia się języków obcych – próba aplikacji na pograniczu polsko-niemieckim*. W: *Socjolingwistyczne i kulturoznawcze elementy w nauczaniu języków obcych w aspekcie jednoczącej się Europy. Materiały IX międzynarodowej konferencji naukowo-dydaktycznej 8–11 października 1998 r.* Wrocław 1998.

[6] H. Brammerts, M. Pasieka: *Zadania tandemowe. Tandemaufgaben*. Jugendwerk 1998.

zycję języka w naturalnych kontekstach[7]. Uczenie i nauczanie języka obcego ma nie tyle prowadzić do biurokratycznej dwujęzyczności[8], ile kształtować przede wszystkim dwujęzycznych ludzi. Sytuacja nauczania tendemowego ma w tym zakresie wiele do zaoferowania. Praca w parze z natywnym użytkownikiem języka jest okazją do nieskrępowanej rozmowy, w czasie której partner może pomagać w przezwyciężaniu trudności w wyrażaniu myśli, wskazywać i poprawiać błędy. W parze tandemowej łatwiej też wypracowywać sobie metody wyjaśniania nieporozumień[9] językowych i kulturowych. Oprócz zdobywania kompetencji językowej, w ramach tandemu realizowane są także inne cele: poznanie i zrozumienie innych, głębsze samopoznanie, rozwijanie nowych umiejętności komunikacji społecznej, duchowe wzbogacanie przez identyfikację etniczną i kulturową, kształtowanie nowych wartości i pomnażanie środków wyrazu, rozwijanie umiejętności przekraczających ramy jednej kultury[10].

Osobną kwestią pozostaje metodologiczny status tak ukształtowanej formy uczenia się. Jeśli za wyznacznik metody akwizycji drugiego języka przyjmiemy fakt, że po jakimś czasie jej stosowania dochodzi do opanowania języka w pewnym stopniu, to tandem językowy tego kryterium nie spełnia. Wynika to z prostej przyczyny, że żaden uczestnik tandemu nie korzysta wyłącznie z tej formy uczenia się. Znaczące okazują się tutaj nie tylko doświadczenia związane z wcześniejszą fazą uczenia się konkretnego języka, ale również przyzwyczajenia nabyte w trakcie akwizycji innych języków obcych. W związku z tym nie do utrzymania jest teza, jakoby tandem językowy był naturalnym sposobem akwizycji, powielającym sposób uczenia się języka pierwszego przez dziecko. Z tego powodu na określenie tandemu został zaproponowany termin *Lernsetting*[11].

---

[7] Por. H. E. Herfurth: *Möglichkeiten und Grenzen des Fremdsprachenerwerbs in Begegnugssituationen. Zu einer Didaktik des Fremdsprachenlernens im Tandem*. München 1993, s. 182 i nast.

[8] Na ten temat por. A. Mazza: *Quousque Tandem – Südtirol?* In: *Tandem e. V...*, s. 63 i nast.

[9] Na ten temat szerzej Rosch-Roth: *Interkulturell und interligual bedingte Verständnisschwierigkeiten als Chance für den Lernprozeß im Tandem*. In: *Tandem e. V...*

[10] Por. U. Steinmüller: *Sprachunterricht und interkulturelle Erziehung: das Tandem-Prinzip*. In: *Tandem e. V...*, s. 14.

[11] Por. M. Gather-Thurler: *Lernen im Tandem: Sich in dem Lernprozess einbringen*. In: *Sprachenlernen im Tandem*. Freiburg 1990. Jest to jedyny znany nam artykuł, który porusza problem metodologicznego statusu tandemu.

Podstawowe wiadomości o nauczaniu w tandemie
Typy tandemów (językowy, kulturowy, zawodowy)

Klasyfikacja nauczania tandemowego wspiera się na kilku kryteriach. Oto one:
- rola organizatorów i nauczycieli (tandem sterowany, niesterowany),
- uczenie się w parach *vs.* w większych grupach,
- ilościowy stosunek zajęć tandemowych do zajęć tradycyjnych,
- zawodowe zróżnicowanie uczestników,
- prymarność celów językowych, interkulturowych lub zawodowych[12].

W praktyce nauczanie w tandemie przybiera dwie zasadnicze formy: tandem indywidualny oraz nauczanie w sytuacji spotkania międzynarodowych grup. W obrębie każdej z form wyróżnić można wiele odmian, które powstają w odpowiedzi na konkretne zapotrzebowanie[13].

Tandem indywidualny to forma wzajemnego nauczania i uczenia się języka obcego przez natywnych użytkowników języka. Przypomina pozornie dawną instytucję guwernera, w istocie bowiem różni się od niej zasadniczo. Podobnie jest zresztą z popularnym dziś tutoringiem[14]. Tandem różni się od nich nie tylko pełną **wzajemnością** uczenia i nauczania, ale również samodzielnością w wyborze treści i sposobów akwizycji. Odpowiedzialność za sukces dydaktyczny spoczywa – w konsekwencji – na uczestnikach tandemu, nie jest przerzucana na jedną osobę (guwernera, tutora, nauczyciela). W ogromnym stopniu sukces ten zależy od samodyscypliny i pomysłowości uczestników. Lepsze wyniki mają te pary, które łączy nie tylko potrzeba nauki języka, ale również wspólne zainteresowania i duży stopień empatii.

Jedną z odmian tandemu indywidualnego, coraz popularniejszą w ostatnich latach, jest tandem **internetowy**, w którym kontakt między partnerami utrzymywany jest za pośrednictwem poczty elektronicznej[15].

---

[12] Prymarna funkcja informacji zawodowych nie wyklucza jednak ani kształcenia językowego, ani wymiany kulturowej. Por. H. R. Lanker, E. Enns, J. Racine: *Lernen im Tandem. Lebermatt.* Na temat klasyfikacji por. H. Brammerts: *Sprachenlernen im Tandem.* In: *Fachverband Moderne Fremdsprachen (FMF) (eds) Fremdsprachen für die Zukunft – Nachbarsprachen und Mehrsprachigkeit. Beiträge zum Bundeskongreß in Freiburg (1992) des Fachverbandes Moderne Fremdsprachen.* Saarbrücken 1993.

[13] Por. H. Brammerts, K. Kleppin, F. Z. de la Hoz: *Konzept eines Tandemkurses.* In: *Probleme und Perspektiven der Sprachlehrforschung. Bochumer Beiträge zum Fremdsprachenunterricht in Forschung und Lehre.* Frankfurt am Main 1986.

[14] Por. B. Ahrenholz: *One-to-one-Tutorien im Zusatzstudium „Deutsch als Fremdsprache".* In: M. Pelz: *Tandem in der Lehrerbildun, Tandem und grenzüberschreitende Projekte.* Frankfurt 1995.

[15] H. Brammerts: *Tandem: Lernpartnerschaften über das Internet.* In: *Internet und Multimedia in der Erwachsenenbildung.* Stuttgart–Düsseldorf–Leipzig 1999.

Tandem indywidualny nie musi przybierać form instytucjonalnych, powstały jednak centra informacyjne, gromadzące dane o osobach zainteresowanych udziałem w tandemie. Do zadań tych instytucji często należy również doradzanie oraz zbieranie i udostępnianie materiałów dydaktycznych[16].

Nauczanie tandemowe w **sytuacji spotkania międzynarodowego** przybiera wielorakie formy, takie jak: szkolne i pozaszkolne spotkania młodzieży, spotkania i tandemy z migrantami, spotkania i tandemy na kursach letnich, dwunarodowe kursy w obrębie sieci tandemowej, spotkania językowe na uniwersytetach ludowych, spotkania międzynarodowe o charakterze zawodowym. Tego typu projekty realizowane są wyłącznie techniką tandemową bądź też obejmują dodatkowo elementy nauczania w grupach monojęzykowych.

Przykładem jednej z opisanych form jest tandemowy kurs uniwersytecki, który prowadzą uniwersytety w Bochum (Niemcy) i Oviedo (Hiszpania). W ciągu swojej historii kurs ten rozwinął się do kursu „totalnego"[17], obejmującego wyłącznie zajęcia w grupach mieszanych, w którym rola nauczycieli (rodzimych użytkowników języka) ogranicza się w dużej mierze do planowania i organizacji zajęć oraz pomocy w tłumaczeniu. Odpowiedzialność za proces dydaktyczny przerzucona zostaje na barki uczących się. Ewaluacja odbywa się na zbiorowych posiedzeniach wszystkich uczestników i nauczycieli (plenum). Dobre funkcjonowanie tego typu kursu zależy w dużej mierze od wiedzy i umiejętności uczestników. Prócz komunikacyjnej znajomości języka, umożliwiającej stosowne objaśnianie, powinni posiadać wiadomości na temat własnego języka i wykazywać zdolności pedagogiczne.

Pewną odmianą jest model, jaki propaguje Französisch-Deutsches Jugendwerk. Praca odbywa się tu w większych grupach, których uczestnicy realizują tzw. projekty, czyli zadania, nawiązujące do jednej lub kilku sytuacji komunikacyjnych. Projekt wymusza współpracę między partnerami w grupie, kształtując umiejętność zbierania informacji, wyrażania własnej opinii, przekonywania, dyskutowania, planowania itp. W ten sposób – w warunkach naturalnej komunikacji – dokonuje się wymiana międzykulturowa i nauka języka.

Możliwa jest również forma hybrydyczna, obejmująca nie tylko zajęcia tandemowe, ale również pracę w grupach monojęzykowych. Uczestnicy zdobywają wiedzę językową na klasycznych zajęciach językowych

[16] Np. International Tandem Network. Na ten temat por. H. Brammerts: *International E-Mail Tandem Network*. In: M. Warschauer: *Virtual Connections. Online Activities and Projects for Networking Language Learners*. Honolulu 1995.

[17] Por. H. Brammerts, K. Kleppin, F. Z. de la Hoz: *Konzept eines Tandemkurses...*

i doskonalą ją oraz rozwijają w sytuacji tandemowej. Zaletę tego typu połączenia stanowi fakt, iż językowe umiejętności uczących się nie muszą być wysokie. Warunkiem powodzenia jest natomiast pełna akceptacja tego zróżnicowania przez partnerów oraz większa rola nauczycieli, którzy znacznie dokładniej planują pracę oraz precyzyjniej formułują zadania tandemowe.

Nasze podejście

Tandem jako element wspierający i uzupełniający tradycyjne nauczanie języka

Wrocławska Szkoła Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców sprawuje pieczę nad dwoma projektami: tandemem nauczycielskim, wspieranym przez Polsko-Niemiecką Wymianę Młodzieży, i tandemem studenckim, organizowanym przez Gemeinschaft für studentischen Austausch in Mittel- und Osteuropa i GFPS-Polska[18]. Obie serie mają charakter prymarnie językowy, jak nietrudno jednak przewidzieć, pojawiają się w nich w sposób naturalny elementy interkulturowe.

Mianem tandemu nauczycielskiego określamy tu zajęcia językowe zintegrowane z tradycyjnym kursem językowym, których adresatami są pracownicy różnych organizacji w Polsce i w Niemczech, zajmujących się wymianą młodzieży między tymi krajami (są to bardzo często nauczyciele ze szkół partnerskich, odpowiedzialni w swoich szkołach za organizację tego typu spotkań)[19]. Kurs GFPS natomiast jest przeznaczony wyłącznie dla studentów, którzy spędzają z sobą po dwa tygodnie w Polsce i w Niemczech. Zasada tandemu nie ogranicza się na tym kursie wyłącznie do uczenia się, jest kontynuowana także poza zajęciami. Umożliwiają to: wspólne mieszkanie, gotowanie i zajęcia w czasie wolnym. Obie grupy zasadniczo różni motywacja: wielu uczestników kur-

[18] W wypadku tandemu nauczycielskiego, który odbywa się dwa razy w roku (w czasie szkoły letniej oraz na przełomie września i października), wrocławska Szkoła zajmuje się zarówno jego stroną organizacyjną, jak i dydaktyczną. Kursy studenckie natomiast są jedynie prowadzone przez lektorów będących pracownikami Szkoły.

[19] W tegorocznym kursie letnim wzięło udział po 20 uczestników z Polski i Niemiec.

sów nauczycielskich np. nie planuje na ogół systematycznego rozwijania swych umiejętności językowych, lecz pozostaje na poziomie *Survival Polish*, podczas gdy studenci traktują ten kurs jako jeden ze szczebli w nauce języka.

Zajęcia tandemowe z założenia przeznaczone są dla osób wykazujących już pewnien stopień znajomości języka obcego. Znacznym utrudnieniem dla organizatorów tandemu jest sytuacja, kiedy okazuje się, że niektórzy uczestnicy nie mają w tym względzie żadnych umiejętności. Zadanie prowadzących polega wówczas na dobraniu takich par tandemowych, w których przynajmniej jedna osoba nie jest początkująca. Ponieważ uczestnicy z zerową znajomością języka stawiają sobie za cel nabycie najprostszych umiejętności komunikacyjnych, zadania tandemowe dla tej grupy muszą różnić się stopniem trudności od zadań przeznaczonych dla pozostałych uczestników. Nie mają one na ogół charakteru tak otwartego, jak zadania dla poziomu zaawansowanego[20].

Pierwsze zajęcia tandemowe poprzedzone są dwujęzycznym wprowadzeniem, w trakcie którego przedstawione zostają zasady pracy w tandemie: wzajemność, akceptacja oczekiwań drugiej strony, równy podział czasu, korekta, posługiwanie się językiem rodzimym i obcym[21], odpowiedzialność za własne osiągnięcia itp. Następnie studenci dyskutują w parach na temat swoich oczekiwań i wyobrażeń związanych z tą formą pracy. W zdecydowanej części okazuje się, że uczący się na obu kursach stykają się z tą formą po raz pierwszy, mimo iż niektórzy znają ją ze słyszenia. Po zakończeniu pierwszej sesji tandemowej uczestnicy dzielą się na plenum swoimi pierwszymi wrażeniami i uwagami.

Zajęcia tandemowe na obu kursach odbywają się codziennie w wymiarze 90 minut[22]. Po omówieniu przez prowadzących obu typów zadań – dla początkujących i zaawansowanych – grupy dwuosobowe dobierają się losowo. Każdy uczestnik otrzymuje zadanie w języku obcym, tak że wszystkie pary dysponują obu wersjami językowymi[23]. Każdy

[20] Ponieważ zadaniom tandemowym i ich specyfice poświęcony zostanie oddzielny referat, ograniczymy się tu do stwierdzenia, iż otwarty charakter zadania pozwala uczącym się na dużą swobodę w jego rozwiązywaniu. Dopuszczalna jest także sytuacja, by partnerzy zrezygnowali z rozwiązywania danego zadania i zajęli się innymi tematami, które uważają za bardziej przydatne.

[21] W zajęciach tandemowych duży nacisk kładzie się także na to, by uczestnicy używali języka rodzimego, jako że poszczególne wypowiedzi stanowią dla uczących się języka obcego nie tylko ćwiczenie w rozumieniu, lecz także modele, według których mogą tworzyć własne wypowiedzi.

[22] Jest to czas minimalny, ponieważ rozwiązywanie zadania można kontynuować w dowolnym czasie, jeśli tylko obie strony będą tym zainteresowane.

[23] Jest to ważne szczególnie wtedy, gdy znajomość języka obu partnerów jest dość słaba.

z partnerów ma dla siebie dokładnie połowę tandemowego czasu i sam decyduje, w jaki sposób zamierza go wykorzystać. Partnerzy zobowiązani są do wzajemnego spełniania swoich oczekiwań: korygowania swoich błędów, koncentrowania się na określonych problemach, odpowiadaniu na pytania, akceptowaniu bądź nieakceptowaniu konkretnych wypowiedzi itp.[24] W żadnym wypadku nie powinni przejmować roli nauczyciela – są jedynie ekspertami, którzy odpowiadają na konkretne zapotrzebowanie.

Po kilku sesjach tandemowych prowadzący przeprowadzają w czasie tandemu rozmowę z każdą parą z osobna. Rozmowy takie mają charakter konsultacji – chodzi w nich zarówno o uzyskanie informacji na temat pracy w tandemie, jak i o wskazanie uczącym się możliwości stosowania pewnych strategii uczenia się[25]. Większość przygotowanych przez nas zadań tandemowych przeznaczona jest dla par tandemowych. Oprócz tego jednak proponujemy studentom kilka zadań, które opracowywane są w grupach kilkuosobowych; są to tzw. projekty[26]. Efekty pracy nad nimi przedstawia się na plenum, inaczej niż wyniki rozwiązywania zadań tandemowych, do których wgląd mają jedynie sami uczestnicy tandemu.

Osobny problem stanowi ocena osiągnięć uczestników tandemu. Ze względu na specyfikę tych zajęć stosowanie testu sprawdzającego wydaje się bezzasadne. Pewien wgląd w tę kwestię umożliwiają konsultacje przeprowadzane kilkakrotnie w ciągu całego kursu, notatki sporządzane przez studentów po każdym tandemie oraz końcowa ewaluacja kursu. Uzyskane w ten sposób dane pokazują, że zajęcia tego typu oceniane są wysoko, szczególnie przez uczestników tandemu studenckiego[27]. Niejednokrotnie studenci stwierdzają, że zajęcia w tandemie przyniosły im więcej korzyści niż zajęcia tradycyjne.

---

[24] Problem korygowania obaj partnerzy powinni omówić jeszcze przed przystąpieniem do rozwiązywania zadania. Nie mając jednak żadnych doświadczeń w pracy w tandemie, uczący się na początku proponują, by korygować każdy ich błąd. W praktyce okazuje się to niemożliwe. Dość szybko obie strony dochodzą do wniosku, że sposób korekty zależy od poziomu językowego partnera i jego postawy (np. od tego, czy prosi o akceptację).

[25] W wypadku tandemu „totalnego" dodatkowym zadaniem konsultanta jest wskazanie uczącym się ich słabych punktów, zwrócenie uwagi na te zagadnienia, na których powinni się skoncentrować. Na kursie „mieszanym" tego typu informacje studenci uzyskują bez trudu na zajęciach tradycyjnych.

[26] Projekty, podobnie jak inne zadania tandemowe, omówimy w odrębnym artykule.

[27] Wynika to zapewne z lepszej znajomości języka obcego przez studentów oraz ich wysokiej motywacji.

Tandem jako przestrzeń spotkania

Co różni zasadniczo zajęcia tradycyjne od zajęć w tandemie? Brak nauczyciela powoduje, że przestrzeń tandemu zyskuje walor prywatności i autentyczności. Wprawdzie sytuacja wyjściowa, tj. zadanie, jakie otrzymują partnerzy, ogranicza pełną swobodę wyboru, jednak otwarty charakter tego zadania pozwala w znacznym stopniu tę autentyczność przywrócić. W związku z tym w ostatnim czasie zrezygnowaliśmy z obserwacji oraz ingerowania w przebieg tandemu, a konsultacje w trakcie zajęć ograniczyliśmy do minimum. Jedną z form kontrolowania przebiegu sesji jest powracanie do zaproponowanej tematyki na zajęciach tradycyjnych. Inną formą monitorowania są plenarne spotkania wszystkich uczestników oraz nauczycieli i organizatorów, na których omawia się postępy w nauczaniu, a także ewentualne problemy. Dobrą metodą jest także prowadzenie przez studentów notatek z każdego spotkania tandemowego, które pozwalają później zrekonstruować jego przebieg.

O owocnej współpracy w tandemie decydują oczywiście partnerzy. Z obserwacji wynika, że dobra współpraca zasadniczo wymaga otwartości, zaciekawienia wiedzą partnera, jego poglądami, przeżyciami, doświadczeniami itp., jednym słowem – motywacji interkulturowej. Ważne jest, by partnerzy akceptowali odmienność poglądów drugiej osoby, a jednocześnie nie bali się prezentować własnych przekonań[28]. Jeśli jeden z partnerów nie spełni wspomnianych wysokich kryteriów, tandem będzie spotkaniem nieudanym dla obu stron. Przypadki niefortunnej współpracy zdarzają się niejednokrotnie, o czym wiadomo przede wszystkim z przeprowadzanych rozmów i nieprowokowanych wypowiedzi studentów. Uczestnicy dostrzegają i werbalizują niewspółmierny wkład pracy własnej i aktywności partnera. Jeśli sytuacja się powtarza, to zainteresowana osoba może stracić motywację.

W drugiej kolejności o powodzeniu tandemu decydują mniejsze lub większe kompetencje językowe partnerów, pewne zdolności pedagogiczne i ogólna wiedza. Problem kompetencji jest szczególnie widoczny wśród studentów początkujących, którzy także biorą udział w zajęciach tandemowych. Ze względów organizacyjnych nie mogą zostać wykluczeni z tego elementu kursu, ale ich udział w tandemie ma inny charakter. Jako natywni użytkownicy w pełni spełniają funkcję ekspertów języko-

[28] Reguła REH: szacunek, empatia, szczerość (*respect, empathy, honesty*), wskazuje na to, że w tandemie obowiązuje szacunek dla decyzji partnera, akceptowanie intencji i opinii partnera; wyrażanie się w sposób opisowy, a nie oceniający. J. Edge: *Cooperative Development. Professional Self-development trough Cooperation with Colleagues*. Haslow 1992, s. 11 i nast.

wych dla swoich partnerów, natomiast sami doskonalą przede wszystkim umiejętności nabyte na zajęciach tradycyjnych.

Sprawdzonym rozwiązaniem tego problemu okazuje się przygotowywanie osobnego zestawu zadań dla tych właśnie uczestników. Studenci pracujący w tandemie z początkującymi muszą wykazać się znacznym stopniem empatii i bardziej niż inni zważać na to, by odpowiadać ich oczekiwaniom. Okazywanie zniecierpliwienia słabą znajomością języka przez partnera może doprowadzić do całkowitego niepowodzenia w uczeniu się. Ważne jest więc, by z początkującymi nie pracowały zawsze te same osoby – z tego między innymi wynika konieczność zmiany partnera. Zmiana rozmówcy jest istotna także dla uczestników zaawansowanych, ponieważ pozwala, z jednej strony, na poznanie indywidualnych wariantów języka mówionego, z drugiej – daje więcej szans na znalezienie interesujących tematów do rozmowy. Swoboda w traktowaniu tematu – dopuszcza się także całkowitą jego zmianę – musi iść w parze z odpowiedzialnością za własne osiągnięcia w uczeniu się. Tak więc tandem spełnia jeszcze jedno zadanie, tzn. uczy autonomicznego uczenia się.

Sytuacja kursu, o którym mowa, sprzyja jeszcze innym, niekontrolowanym formom tandemu. Uczestnicy nie tylko razem mieszkają, podróżują i uprawiają sport, co wyzwala i utrwala potrzebę komunikowania się, ale również zobligowani są do wspólnego gotowania i sprzątania budynku, w którym grupa mieszka. Obserwacja potwierdza, że to właśnie wspólna praca okazuje się najlepszym materiałem do samorzutnego i niekontrolowanego tandemu.

Wnioski

Kilka lat praktyki tandemowej, przygotowań i obserwacji uprawnia do kilku uogólniających tez. Tandem językowy okazuje się – spośród możliwych form akwizycji języka obcego – jedną z najlepszych. Stwarza każdemu szansę uczenia się w sposób, jaki najbardziej mu odpowiada. Sytuacja spotkania z obcokrajowcem pozwala ponadto poszerzać wiedzę socjokulturową w jej potocznym wymiarze. Doskonalenie znajomości języka przebiega w konkretnej sytuacji spotkania, rywalizacji, zabawy, współpracy. Bez wątpienia również, mimo że idea tandemu tego nie zakłada, ta forma pracy sprzyja pogłębionemu myśleniu o własnym języku, własnej kulturze i osobowości.